

/

Definitief
conceptexamenprogramma
Italiaanse taal en cultuur
havo

September 2026

Verantwoording

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.034

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Totstandkoming	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	4
2. Karakteristiek	6
Kenmerken van de taalvakken	6
Communicatie	6
Taalbewustzijn	6
Cultuurbewustzijn	7
Samenhang	7
Kenmerken van het vak Italiaanse taal en cultuur	7
Italiaanse taal en cultuur als schoolvak	7
Aansluiting	7
Italiaanse taal en cultuur in de schoolsoorten	8
Europees Referentiekader	8
Havo	8
Vwo	8
3. Raamwerk van (sub)domeinen	10
4. Eindtermen	11
Domein A Communicatie	11
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	11
Subdomein A2 Receptie	13
Subdomein A3 Productie en interactie	16
Domein B Taalbewustzijn	19
Subdomein B1 Taal als fenomeen	19
Subdomein B2 Taal en individu	20
Domein C Cultuurbewustzijn	24
Subdomein C1 Cultuur in fictie	24
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij	27
Bijlage – Begrippenlijst	29

1. Inleiding

Voor je ligt het definitieve conceptexamenprogramma Italiaanse taal en cultuur voor het havo. Het ministerie van OCW legt dit programma vast in een ministeriële regeling. De invoering is beoogd in schooljaar 2029-2030 in de bovenbouw van het havo. Dat betekent dat vanaf dat moment leerlingen uit leerjaar 4 onderwijs krijgen in de vernieuwde inhoud.

Totstandkoming

In 2022-2024 heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen een eerste versie van dit examenprogramma ontwikkeld – tegelijkertijd en in samenhang met de andere examenprogramma's moderne vreemde talen.

Die versie is in schooljaar 2025-2026 in de onderwijspraktijk beproefd met leerlingen, leraren en schoolleiders. De opgehaalde feedback is gewogen en op basis daarvan is het examenprogramma aangescherpt tot de definitieve versie die voor je ligt. De eerder verschenen versies van de examenprogramma's en het toelichtingsdocument zijn bij SLO op te vragen.

SLO voert in opdracht van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Leeswijzer

Dit examenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Italiaanse taal en cultuur en de positie van het vak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhoud per domein of subdomein. Vervolgens komen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, een uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. De doelzin en uitwerking behoren tot het wettelijke deel; de illustratie is ter inspiratie opgenomen en behoort tot het niet-wettelijke deel. Bij de eindterm staat of het gaat om een beheersingsdoel (B), een ervaringsdoel (E) of een hybride doel (H); het laatste is een combinatie van beheersing en ervaring. Tot slot vind je in de bijlage een begrippenlijst, om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces vind je in het toelichtingsdocument definitieve conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen (Fasoglio, Groen, Rozier & Smulders, 2026).

Alle informatie over de totstandkoming, opzet, werkwijze en inhoud van de examenprogramma's is te vinden op:

<https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>.

2. Karakteristiek

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en multiculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creativiteit in de communicatie in een vreemde taal. Door kennis en vaardigheden op te doen in en over talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze omgaan met andere perspectieven. Dit draagt bij aan burgerschapsvorming in de internationale samenleving. Leerlingen leren kritisch om te gaan met media en bronnen in andere talen en bewust en passend te communiceren.

Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, zowel binnen als buiten school, in vervolgonderwijs, beroep en maatschappij.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vanaf de onderbouw vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taal- en communicatievaardigheden in uiteenlopende contexten en via diverse media. Ze leren Italiaans creatief en doelgericht te gebruiken, de communicatie te bevorderen en hun meertalige en culturele repertoire daarbij in te zetten. Ze ontwikkelen informatievaardigheden bij het gebruik van bronnen in het Italiaans. Ook leren ze digitale technologie kritisch toe te passen om Italiaans te leren en effectief te gebruiken.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen inzicht in taal als fenomeen: wat taal is, hoe taal werkt en welke rol taal speelt in de samenleving. Daarbij staat Italiaans in relatie tot andere talen centraal, evenals hoe Italiaans taalgebruik verschilt tussen gebieden, groepen en situaties. Leerlingen worden zich bewust van hun eigen meertaligheid en die van anderen, van de relatie tussen taal en identiteit en van de mogelijkheden van hun taalrepertoire voor communicatie en om te leren. Leerlingen verdiepen zich ook in taalleerprocessen in het perspectief van een leven lang leren.

Cultuurbewustzijn

Met behulp van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in culturen van Italië. Zij leren deze inzichten te gebruiken in de communicatie in multiculturele contexten, worden zich bewust van verschillende perspectieven en reflecteren op hun eigen perspectief. Daarnaast verdiepen leerlingen zich in Italiaanse fictie. Ze leren de betekenis van een fictiewerk te duiden vanuit de achtergrond ervan en het eigen perspectief.

Samenhang

Bij het vak Italiaanse taal en cultuur bouwen leerlingen ook voort op kennis en vaardigheden die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De gemeenschappelijke invalshoeken communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn maken samenhang tussen de taalvakken zichtbaar en versterken de ontwikkeling van talige en culturele kennis, vaardigheden en bewustzijn.

Kenmerken van het vak Italiaanse taal en cultuur

Italië is een belangrijke partner van Nederland en op internationaal economisch en politiek terrein. Italië kent een rijke geschiedenis en een groot cultureel erfgoed, zichtbaar in de vele kunstschaten en monumenten. De Italiaanse cultuur heeft wereldwijd invloed op kunst, wetenschap en filosofie. Mede daardoor zijn veel Italiaanse woorden onderdeel geworden van het internationale vocabulaire. Kennis van het Italiaans vergemakkelijkt het leren van andere Romaanse talen en de communicatie tijdens een verblijf in Italië. Beheersing van het Italiaans is relevant bij vervolgstudies en beroepen gericht op de culturele sector, toerisme, horeca, internationale contacten en diplomatie.

Italiaanse taal en cultuur als schoolvak

Italiaans kan in de bovenbouw havo als mvt-profielvak binnen C&M, als profielkeuzevak binnen E&M en als examenvak in het vrije deel van alle profielen worden opgenomen. In de bovenbouw vwo kan Italiaans als profielkeuzevak binnen C&M en E&M en als examenvak in het vrije deel van alle profielen worden opgenomen. Daarnaast kan Italiaans in het atheneum als tweede mvt in het gemeenschappelijke deel worden opgenomen.

Aansluiting

Het vak bouwt voort op de kerndoelen mvt van de onderbouw vo: de taalbeheersingsniveaus, uitgedrukt in ERK-niveaus (zie hieronder), sluiten op elkaar aan en kennis en ervaringen op het gebied van taal- en cultuurbewustzijn krijgen een vervolg. Afhankelijk van schoolsoort en leerweg worden deze inhouden verder verdiept, toegespitst en geconcretiseerd.

Italiaans wordt op havo en vwo ook als verkort traject aangeboden – het vak Italiaans compact. Dit vak start in de bovenbouw en kan alleen in het vrije deel worden opgenomen. Deze variant wordt alleen met een schoolexamen afgesloten.

Italiaanse taal en cultuur in de schoolsoorten

Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader (ERK) vormt het raamwerk voor leerdoelen en leeractiviteiten in het curriculum van de moderne vreemde talen. Onderstaand overzicht geeft de ERK-niveaus weer die van toepassing zijn voor Italiaanse taal en cultuur op havo en vwo. Het ERK-niveau wordt soms aangeduid met een '+'. Een plusniveau duidt op beheersing die kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau valt.

	Havo	Vwo
Luisteren	B1	B2
Lezen	B1	B2
Spreeken	A2+	B1
Gesprekken voeren	A2+	B1
Schrijven	A1	B1

Havo

Leerlingen ontwikkelen hun luister- en leesvaardigheid in het Italiaans binnen de bandbreedte van B1, hun spreek-, gespreks- en schrijfvaardigheid hoog in de bandbreedte van A2. Actuele en alledaagse onderwerpen en communicatieve contexten sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief en stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit bronnen in het Italiaans te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze reflecteren op de relatie tussen Italiaans en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Leerlingen verdiepen zich in Italiaanse fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vwo

Leerlingen ontwikkelen hun luister- en leesvaardigheid in het Italiaans binnen de bandbreedte van B2, hun spreek-, gespreks- en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van B1. Diverse en actuele onderwerpen en communicatieve

contexten stimuleren analyse en kritische reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit bronnen in het Italiaans te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze onderzoeken de relatie tussen Italiaans en andere talen, de taalvariatie van en binnen het Italiaans en de rol die Italiaans internationaal inneemt en ontwikkelen inzicht in effecten van taalgebruik in de communicatie. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, op hoe talen leren werkt en hun eigen taalleerproces. Leerlingen verdiepen zich in Italiaanse fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

3. Raamwerk van (sub)domeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Italiaanse taal en cultuur voor havo, geordend naar domeinen en subdomeinen. Het vak wordt afgesloten met een schoolexamen.

Domeinindeling	Titel (sub)domein
Domein A	Communicatie
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal
Subdomein A2	Receptie
Subdomein A3	Productie en interactie
Domein B	Taalbewustzijn
Subdomein B1	Taal als fenomeen
Subdomein B2	Taal en individu
Domein C	Cultuurbewustzijn
Subdomein C1	Cultuur in fictie
Subdomein C2	Cultuur in de maatschappij

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Italiaans op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- reflecteren op de opgedane ervaringen.

Te denken valt aan:

- een wonderkaart maken over wat je heeft verrast of tot nieuwe inzichten heeft gebracht in een nieuwsbericht, verhaal, socialmediabericht, documentaire, tijdschrift of museumbezoek;
- je favoriete foto uit een Italiaanse fototentoonstelling kiezen en je zoektocht naar het verhaal erachter vastleggen;
- een overzicht maken van Italiaanse kijk- en luistertips voor tijdens je vakantie, waarbij je je keuzes toelicht;
- een standpunt kiezen bij een maatschappelijk thema en dit onderbouwen met informatie uit podcastfragmenten en informatiefilmpjes.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Italiaanse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- het verhaal bedenken achter een schilderij en dit in een korte scène naspelen;
- een online profiel maken voor een Italiaanse stad met foto's, hashtags en korte berichten;
- een graphic novel of rap maken van een lied of serie;
- een fotocollage maken van bijzondere culturele voorwerpen uit verschillende Italiaanse regio's en toelichten wat deze voorwerpen bijzonder maakt voor jou.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Italiaanse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk opgestelde en helder gearticuleerde multimediale bronnen, uitgesproken door sprekers van verschillende variëteiten van het Italiaans;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- de belangrijkste stappen uit een instructiefilmpje over bijvoorbeeld koken, tekenen, ICT of een sportoefening verwerken in een stappenplan en uitvoeren;
- je mening geven over een informatiefilmpje over studiekeuze, toekomstplannen, duurzaam leven of de invloed van sociale media;
- zoveel mogelijk voorbeelden van formeel en informeel taalgebruik verzamelen uit interviews met een politicus, ondernemer of sporter;
- kijken of luisteren naar een lied of film over een thema, zoals vriendschap, en de belangrijkste ideeën samenvatten in een tekstbericht;
- een ideale vakantie plannen op basis van filmpjes over het weer, reisinformatie, activiteiten en bezienswaardigheden.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Italiaanse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- eenduidige bronnen met een heldere structuur;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- de spelregels van een Italiaanstalig bordspel, game of een escape room begrijpen en toepassen;
- de belangrijkste informatie uit fictie- en non-fictieteksten samenvatten in een tekst of graphic organizer;
- signaalwoorden voor oorzaak-gevolg uit Italiaanse online nieuwsberichten verzamelen op geheugenkaartjes voor later gebruik in spreek- en schrijfopdrachten;
- feiten en meningen onderscheiden met kleurmarkeringen in online teksten over bijvoorbeeld gezond leven, online privacy en culturele identiteit;
- het spanningsverloop in een verhaal tekenen in een grafiek met kernwoorden.

Eindterm 5**De leerling verwerft doelgericht informatie uit diverse bronnen in de Italiaanse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- bepalen van de informatiebehoefte met betrekking tot vertrouwde onderwerpen, op basis van een vooraf gesteld doel;
- doelgericht selecteren van informatie uit eenduidige auditieve, audiovisuele en schriftelijke bronnen;
- onderscheiden van overeenkomsten en tegenstrijdige inhoud, feitelijke uitspraken en standpunten;
- beoordelen van de relevantie van informatie voor het beoogde doel.

Te denken valt aan:

- bepalen welke informatie je nodig hebt om vast te stellen welk kledingmerk het meest duurzaam is;
- bruikbare argumenten selecteren uit verschillende artikelen voor de keuze van een betaalbare reisbestemming;
- de juiste passages in een magazine en interviewfragmenten selecteren voor het maken van een infographic over trends in populaire tweedehands artikelen;
- beoordelen welke informatie uit sociale media en nieuwssites je betrouwbaar vindt voor een infographic over veelgekozen studies en beroepen;
- informatie uit video's en interviews over het nemen van een tussenjaar met elkaar vergelijken om een beslissing te nemen voor jezelf.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 6

De leerling spreekt in het Italiaans, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- kort en in eenvoudige bewoordingen presenteren van concrete, alledaagse informatie over vertrouwde onderwerpen;
- kort en eenvoudig verwoorden van ervaringen, voorkeuren en meningen;
- inzetten van passend taalgebruik en geschikte communicatievorm;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een gebeurtenis of activiteit uit het persoonlijke leven kort beschrijven, zoals een familiefeest, een concert of een verhuizing;
- je keuze motiveren bij een aangeschaft product, bijvoorbeeld kleding of een mobiele telefoon;
- een presentatie houden over de eigen streek en wat daar te doen is;
- tips voor de beste route naar een vakantiebestemming doorgeven aan een vriend;
- de regels van een spel uitleggen, waarbij de rest van de groep moet raden om welk spel het gaat.

Eindterm 7

De leerling voert gesprekken in het Italiaans, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- mondelinge interactie over vertrouwde, alledaagse zaken;
- uitwisselen van eenvoudige persoonlijke en feitelijke informatie in informele en formele sociale contacten;
- bespreken van persoonlijke meningen;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een gesprek met een vriend(in) voeren over taken, salaris en tijden bij je bijbaan, en wat je ervan vindt;
- met een leeftijdgenoot uitwisselen wat in de eigen omgeving de leukste plekken zijn om uit te gaan;
- een online gesprek voeren met een leeftijdgenoot uit een ander land over huiswerk en toetsen op jullie school;
- aan het loket van het treinstation bespreken welke trein of overstap je kunt nemen;
- met vrienden afstemmen welke muziek je wel en niet wilt draaien op je verjaardagsfeest.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Italiaans, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen en gedachten in korte en eenvoudige, schriftelijke informele en formele interactie over vertrouwde zaken;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een e-mail schrijven aan een taalschool om informatie te vragen over een zomercursus;
- informatie opvragen over een bestemming om een vakantie te boeken;
- een bedankbericht schrijven aan een gastgezin met passende bewoordingen;
- een eigen profiel schrijven voor een online uitwisselingsplatform;
- met verbazing, waardering of belangstelling reageren op online berichten.

Domein B Taalbewustzijn

Subdomein B1 Taal als fenomeen

Eindterm 9

De leerling reflecteert op de relatie tussen het Italiaans en andere talen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van overeenkomsten en verschillen op klank-, woord- en zinsniveau tussen het Italiaans en andere talen die de leerling kent;
- verkennen van de invloed van het Italiaans op andere talen en vice versa;
- reflecteren op de positie die Italiaans internationaal inneemt ten opzichte van andere talen;
- reflecteren op hoe kennis van de relatie tussen talen de eigen taalvaardigheid kan bevorderen.

Te denken valt aan:

- leenwoorden in een Italiaanse tekst ontdekken die op andere talen lijken en uitzoeken uit welke taal die woorden komen;
- zoveel mogelijk verschillen vinden tussen de structuur van het Italiaans en het Nederlands;
- een vergelijking maken tussen spreekwoorden en gezegden over eten of mode in het Italiaans en in andere talen, en overeenkomsten en verschillen verklaren;
- verschillen in taalgebruik en uitspraak benoemen tussen het Italiaans in Noord- en Zuid-Italië;
- voorbeelden geven van Italiaanse teksten waarbij kennis van een andere taal hielp om de inhoud te begrijpen.

Subdomein B2 Taal en individu

Eindterm 10

De leerling reflecteert op taalleerprocessen in relatie tot een leven lang leren. (E)

Het gaat hierbij om:

- reflecteren op hoe talen leren werkt en welke aspecten het leren van een vreemde taal bevorderen en belemmeren;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en het leren van andere talen;
- verwoorden van de voortgang van het eigen taalleerproces en welke aanpak en hulpmiddelen effectief zijn geweest;
- verwoorden van doelgerichte strategieën en eigen behoeften in relatie tot een leven lang leren.

Te denken valt aan:

- vertellen hoe de eigen meertaligheid het leren van het Italiaans kan bevorderen of belemmeren door herkenning van patronen tussen talen, of juist door betekenisverwarring en 'valse vrienden';
- in een powerpoint of een infographic illustreren hoe je eigen brein met taal en talen leren omgaat;
- de ontwikkeling van de eigen ERK-beheersingsniveaus visualiseren in een flowchart of tijdlijn aan de hand van verschillende ERK-schalen;
- bedenken welke talen en taalvaardigheden je in de toekomst verder zou willen ontwikkelen en waarom, en realistische doelen en aanpak in een eigen taalplan noteren aan de hand van ERK-schalen die voor jezelf relevant zijn;
- experimenteren met hoe het gebruik van AI-gestuurde middelen het eigen taalleerproces kan ondersteunen.

Eindterm 11**De leerling verkent het eigen en andermans meertalige repertoire en de rol van het Italiaans daarin. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het eigen meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- verkennen van de relatie tussen de eigen identiteit en het gebruik van het Italiaans in gebieden waar Italiaans een voertaal is;
- verkennen van de waarde en waardering van het eigen meertalige repertoire en dat van anderen;
- ervaringen opdoen met het inzetten van het eigen meertalige repertoire in de bevordering van de communicatie met anderen;
- verwoorden hoe de eigen talige en culturele achtergrond het gebruik van het Italiaans kan beïnvloeden.

Te denken valt aan:

- een klassikale taalbiografie maken;
- een infographic van het eigen meertalige repertoire maken met daarin alle talen, dialecten, taalvaardigheden en woorden uit verschillende talen, en in een andere kleur toevoegen wat je verder zou willen ontwikkelen;
- een talenmuur maken van alle talen die in de klas worden gesproken;
- laten zien in hoeverre de beheersing van het Italiaans helpt bij het raden van de betekenis van (woorden in) een tekst in een onbekende taal.

Eindterm 12

De leerling verkent de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij het leren van en communiceren in een vreemde taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe digitale middelen de internationale communicatie beïnvloeden;
- experimenteren met de mogelijkheden van verschillende digitale middelen;
- verkennen wat de beperkingen zijn van het gebruik van digitale middelen;
- laten zien welke digitale middelen de persoonlijke voorkeur hebben en waarom.

Te denken valt aan:

- een motivatiebrief schrijven voor een talencursus in het buitenland en daarbij gebruikmaken van spellingscontrole en taalspecifieke instellingen in het tekstverwerkingsprogramma;
- met behulp van generatieve AI een tekst voor een presentatie in het Italiaans genereren over een cultureel verschijnsel en hierbij relevante tekstgedeeltes selecteren en aanpassen voor gebruik;
- verschillende prompts gebruiken om met generatieve AI een tekst in het Italiaans op te stellen, en evalueren welke prompt het meest geschikte materiaal opleverde;
- een betoog schrijven over de mogelijkheden en beperkingen van verschillende taalleerapps;
- uitspraak, spreek snelheid en woordenschat trainen met chatbots ter voorbereiding op een spreektaak.

Eindterm 13**De leerling gebruikt ervaringen, interesses en kwaliteiten bij de eigen loopbaanontwikkeling. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de rol van vakspecifieke kennis en vaardigheden in de samenleving;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis over en beheersing van het Italiaans een rol kunnen spelen;
- deelnemen aan activiteiten die bijdragen aan het verkennen van interesses, kwaliteiten en mogelijkheden;
- reflecteren op opgedane ervaringen, indien relevant voor de eigen oriëntatie op studie en beroep.

Te denken valt aan:

- een fotocollage maken van plekken waar je Italiaans tegenkomt: wat laat dit zien over de aanwezigheid van het Italiaans in Nederland;
- een klassikale brainstorm houden over studies en beroepen waarbij Italiaans een rol speelt: hoe speelt kennis van het Italiaans een rol in deze studies en beroepen;
- in groepjes bespreken waar je enthousiast van raakt of goed in bent en wat je nog meer wilt leren als het gaat om het Italiaans;
- een factsheet maken over de kansen die kennis van het Italiaans biedt voor jouw toekomstige studie, loopbaan en internationale mogelijkheden.

Domein C Cultuurbewustzijn

Subdomein C1 Cultuur in fictie

Eindterm 14

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Italiaanse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie en literaire werken uit verschillende contexten en genres, met verschillende thema's en van verschillende auteurs;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- in een korte schrijfopdracht de eigen mening geven over een genre dat je voor het eerst hebt verkend, toegelicht met voorbeelden;
- overeenkomsten en verschillen tussen een boek en de verfilming ervan onderzoeken en de eigen voorkeur toelichten in een groepspresentatie;
- een korte vlog maken met een reactie op de afloop van een film of verhaal;
- als soundtrack voor de fictieve verfilming van een boek een playlist samenstellen en bij elk nummer kort toelichten waarom de liedteksten passen bij het verhaal.

Eindterm 15

De leerling toont inzicht in inhoud en context van fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)

Het gaat hierbij om:

- lezen, bekijken en beluisteren van vormen van fictie die oorspronkelijk in het Italiaans zijn geschreven of gemaakt, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- beschrijven van maatschappelijke en psychologische thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- analyseren van thema's en personages in relatie tot de culturele context van een fictiewerk;
- verbanden leggen tussen een fictiewerk en de context waarin het is ontstaan;
- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Te denken valt aan:

- in een korte schrijfo opdracht toelichten hoe een boek je kennis of mening over een onderwerp wel of niet heeft veranderd;
- een fictief interview voeren met een personage over een dilemma uit het verhaal, vanuit het perspectief van het personage én het eigen perspectief;
- een fictief socialmedia-account aanmaken over een gebeurtenis of persoon uit een boek of film, met berichten die laten zien hoe dit ook nu nog relevant is;
- een korte beschrijving geven van hetzelfde personage aan het begin en aan het einde van het verhaal, en toelichten hoe het personage veranderd is en waarom.

Eindterm 16**De leerling toont inzicht in literaire teksten uit diverse perioden. (B)**

Het gaat hierbij om:

- lezen van verhalende, lyrische en dramatische werken die oorspronkelijk in het Italiaans zijn geschreven, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen en verkorte versies;
- beschrijven van kenmerken van tekst, vorm en taalgebruik;
- uitleggen van boodschap en betekenis van de gelezen literaire werken.

Te denken valt aan:

- twee gedichten over hetzelfde thema uit verschillende perioden met elkaar vergelijken en verschillen in taalgebruik toelichten;
- in een groepsgebesprek bespreken hoe een schrijver beeldspraak inzet om eigenschappen en motieven van een personage zichtbaar te maken, en de bevindingen samenvatten in een gezamenlijke mindmap;
- een kant kiezen in een moreel dilemma uit een literair werk en in een betoog of TED Talk onderbouwen waarom dit dilemma universeel is of juist gebonden aan de tijd waarin het werk is geschreven;
- een podcast opnemen met de uitleg van de moraal van een moderne roman, onderbouwd met voorbeelden uit de tekst en met informatie over de context waarin de roman zich afspeelt;
- kenmerken van een toneelstuk beschrijven en toelichten hoe deze samenhangen met de boodschap.

Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij

Eindterm 17

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen in relatie tot gebieden waar Italiaans een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in bronnen in verschillende vormen en media;
- uitleggen van culturele kenmerken in de bronnen;
- analyseren van (cultuur)historische ontwikkelingen en perspectieven in het betreffende gebied;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen;
- vergelijken van deze culturele kenmerken met de eigen en andere leefwerelden.

Te denken valt aan:

- figuurlijk taalgebruik in een artikel onderscheiden en in een groepsgesprek bespreken wat de culturele achtergrond hiervan is;
- de culturele herkomst van spreekwoorden en gezegden onderzoeken en uitwerken welke Nederlandse uitdrukkingen hierop lijken;
- historische gebeurtenissen uit een actueel nieuwsartikel verwerken in een korte tijdlijn met korte uitleg;
- in een schrijfo opdracht uitleggen wat culturele elementen in grappige reclamefilmpjes zeggen over de cultuur van het land van herkomst en wat de verschillen zijn met Nederland;
- nasynchroniseren van een korte scène zonder geluid en daarna de scène met geluid bekijken en bespreken of de interpretatie klopte.

Eindterm 18

De leerling onderscheidt cultuurgebonden aspecten in communicatie in het Italiaans en reflecteert op hoe deze de communicatie beïnvloeden. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en in diverse situaties;
- analyseren van de invloed van culturele kenmerken op communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties;
- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en opvattingen;
- verwoorden hoe je stereotypering en misverstanden in de communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- kennismaken met verschillende opvattingen over een actueel thema en bespreken welke het meest aanspreekt en waarom;
- aan de hand van vlogs of sociale media van Italiaanse leeftijdgenoten de eigen sociaal-culturele achtergrond vergelijken en in een korte schrijfo opdracht reflecteren op overeenkomsten en verschillen;
- grappige fragmenten uit buitenlandse comedyseries bekijken en bespreken wat je grappig vindt en hoe culturele verschillen de humor beïnvloeden;
- een sollicitatiebrief schrijven voor een stageplek bij een buitenlands bedrijf, rekening houdend met culturele verschillen in communicatiestijl.

Bijlage – Begrippenlijst

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving. Deze omschrijvingen zijn bedoeld voor leraren om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Begrip	Omschrijving
Bron	Een mondelinge, schriftelijke, digitale of multimodale uiting die informatie, ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens of meningen bevat.
Burgerschap	Het vermogen om maatschappelijk en democratisch te functioneren en gezamenlijk de diverse samenleving vorm te geven.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken en te realiseren met behulp van taal, materialen en technieken.
Cultuurbewustzijn	Inzicht hebben in de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen, en hun uitingen in perspectief plaatsen.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van onder meer verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties en etniciteiten en andere aspecten van cultuur in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Digitale geletterdheid	Kennis hebben van digitale technologie en digitale media en beschikken over vaardigheden om deze te gebruiken.
Fictie	Teksten waarin met talige en/of audiovisuele technieken een verzonnen werkelijkheid verbeeld wordt. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.

Framing	De manier waarop een auteur of spreker een boodschap vormgeeft om een onderwerp op een bepaalde manier te presenteren of begrepen te laten worden. Framing heeft effect op hoe mensen denken, hoe ze zich voelen en wat ze doen.
Geletterdheid	Het vermogen om geschreven taal te begrijpen, te evalueren en doelgericht te gebruiken, in het persoonlijke leven en in maatschappelijke context.
Genre	Een specifieke verzameling teksten met een overeenkomstig communicatief doel en vergelijkbare, met elkaar samenhangende genrekenmerken. Een tekst kan een mengvorm van genres zijn. In het onderwijs wordt een basaal onderscheid gemaakt tussen literaire en zakelijke genres.
Genrekenmerk	Een typerende eigenschap van een tekst binnen een bepaald genre: communicatief doel, aard van de inhoud, tekststructuur, taalgebruik en lay-out.
Gespreksconventie	Wat in gesprekken in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden, bijvoorbeeld op gepaste wijze de beurt nemen.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.
Literair middel	Talig middel dat zich onderscheidt van een zakelijke manier van uitdrukken en bijdraagt aan de esthetische waarde van een tekst. Literaire middelen kleuren een tekst en richten de aandacht van de lezer of luisteraar. Bijvoorbeeld: beeldspraak, stijlfiguren, rijm en verteltechnieken.
Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om fictieve en non-fictieve teksten die op originele wijze een werkelijkheid verbeelden, met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een

	persoon passief of actief beheerst, die flexibel gebruikt kunnen worden in de communicatie of bij het leren van een nieuwe taal.
Meertaligheid	Het naast elkaar bestaan van meerdere talen en taalvariëteiten binnen een samenleving, context of bij een individu.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Teksten met op de werkelijkheid berustende feiten.
Perspectief	De manier waarop een auteur, spreker of personage iets bekijkt, begrijpt of ervaart en van waaruit inhouden worden gepresenteerd.
Productieve taalvaardigheid	De vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	De vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel en archaïsch.
Retorisch middel	Talig middel dat bijdraagt aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventie	Wat men in een bepaalde context gebruikelijk en passend vindt in het taalgebruik.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt.

	Bijvoorbeeld dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.
Talige identiteit	Taalgebruik dat een mens of groep mensen definieert en onderscheidt van anderen.
Talig repertoire	De talen/taalvariëteiten, of woorden en uitdrukkingen daaruit, die een persoon passief of actief beheerst.
Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee bijvoorbeeld ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Tekstbegrip	De mate waarin de lezer betekenis verleent aan een tekst door teksten te begrijpen, interpreteren, integreren, evalueren en erop te reflecteren.
Tekststructuur	De manier waarop een tekst georganiseerd is: de ordening van inhoud, de relaties daartussen en de markering van relaties, bijvoorbeeld met kopjes, alinea's of signaalwoorden.
Thema	Er zijn twee betekenissen van het begrip. (1) De kortste aanduiding van waar een literaire tekst in wezen over gaat, vaak uitgedrukt in een abstract begrip of een abstracte kwestie. (2) Het gemeenschappelijke onderwerp van een set teksten.
Verteltechniek	Techniek om een verhaal op te bouwen en te kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld vertelperspectief en spanningsopbouw.

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)